

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Мазна Руслана Віталіївна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Кредитна політика банку

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки 4 курсу

Р. В. Мазна

групи БС-71а

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Р. В. Мазна

Керівник к.е.н., доцент

О. М. Пахненко

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему «Кредитна політика банку»
студентки Мазної Руслани Віталіївни

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Кредитна політика повинна охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, визначати пріоритетні напрями кредитування. Оскільки в останні роки спостерігаються несприятливі тенденції та суттєве уповільнення розвитку банківського кредитування, то це зумовлює до пошуку напрямів модернізації кредитної політики банків, що сприятиме активізації та економічному розвитку банківської системи. За таких умов питання, які стосуються кредитної політики банків, зокрема пошуку її напрямів оптимізації, є актуальними на сучасному етапі.

Мета кваліфікаційної роботи. Визначення теоретичних основ банківської кредитної політики, з'ясування сучасного стану кредитної діяльності українських банківських установ, оцінювання кредитного портфеля на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» та визначення напрямків удосконалення кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк».

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають між кредиторами і позичальниками у процесі формування та реалізації кредитної політики банку.

Предметом дослідження є механізм реалізації банківської кредитної політики.

Основний результат роботи. Розроблені практичні підходи та отримані результати аналізу кредитної політики банку є основою для вдосконалення процесу управління кредитним портфелем банку з метою підвищення його якості та прибутковості.

Ключові слова: кредитна діяльність, кредитна політика, банківська діяльність, кредитний портфель, комерційний банк, банківські послуги, процентні ставки.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 28 сторінках, з яких список використаних джерел із 28 найменувань. Робота містить 10 таблиць, 13 рисунків, а також 4 додатків.

Рік захисту роботи – 2021 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
д. е. н., професор
_____ Л. Л. Гриценко
_____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
студентці 4 курсу групи БС-71а
Мазної Руслани Віталіївни

1. Тема роботи «Кредитна політика банку», затверджена наказом по СумДУ № 0191-VI від «19» квітня 2021 року.
2. Термін подання студентом закінченої роботи «02» червня 2021 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи: ґрунтування теоретичних основ кредитної політики, з'ясування сучасного стану кредитної діяльності банківських установ України, оцінювання кредитного портфеля на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» та визначення напрямків удосконалення кредитної діяльності банку.
4. Об'єкт дослідження: економічні відносини, що виникають між кредиторами і позичальниками у процесі формування та реалізації кредитної політики банку.
5. Предмет дослідження: механізм реалізації кредитної політики банку.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах: Національного банку України, річній фінансовій звітності аналізованого банку, вітчизняної і зарубіжної монографічної літератури, періодичних видань, Інтернет ресурсів.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
1	Теоретичні засади кредитної політики банку	21.05.2021 р.
2	Аналітичне оцінювання сучасного стану кредитного ринку України	21.05.2021 р.
3	Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»	28.05.2021 р.
4	Напрямки удосконалення кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк»	28.05.2021 р.

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи бакалавра:

- дослідити сутність кредиту та кредитної політики банку;
- визначити фактори впливу на кредитну політику банку;
- розглянути головні цілі та основні елементи кредитної політики банку;
- оцінити сучасний стан кредитного ринку України;
- проаналізувати кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк»;
- визначити напрямки удосконалення кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк».

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання: «25» березня 2021 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____

О. М. Пахненко

Завдання до виконання одержав _____

Р. В. Мазна

ЗМІСТ

Вступ	7
1 Теоретичні засади кредитної політики банку	9
2 Аналітичне оцінювання сучасного стану кредитного ринку України	16
3 Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк».....	24
4 Напрямки удосконалення кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк».....	34
Висновки	37
Список використаної літератури.....	39
Додаток А Основні підходи до визначення сутності кредитної політики банку.....	42
Додаток Б Аналіз кредитних продуктів АТ КБ «ПриватБанк» для сегмента «приватні особи».....	43
Додаток В Аналіз кредитних продуктів АТ КБ «ПриватБанк» для корпоративного сектору.....	46
Додаток Г Напрямки удосконалення кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк».....	48

ВСТУП

Найбільш поширеною операцією комерційних банків для отримання більшої частини свого доходу є надання кредитів. Проте, на сьогоднішній день загальні тенденції розвитку українських банківських кредитних операцій, показують, що роль банківського кредиту значно послаблена у забезпеченні додаткових фінансових ресурсів виробничого сектора. Тому, правильна розробка кредитної політики банку є основним із завдань, що виникають у банківських установах.

Кредитна політика банку повинна включати найважливіші принципи та елементи організації кредитної роботи в банківській установі, а також повинна визначати найпріоритетніші напрямки кредитування. На сьогоднішній день кредитна політика банку сучасною мовою є частиною філософії бізнесу банку. Вона визначає внутрішні процедури банку видачі позик, моніторингу кредитного портфеля, управління документами, управління кредитними ризиками та обробка проблемних кредитів. У цьому контексті головною метою кредитної політики банку є досягнення зростання бізнесу шляхом зміцнення та підвищення довіри до банківського кредитного портфеля. Тому ці тенденції визначають пошук шляхів вдосконалення кредитної політики банків, що призведе до збільшення обсягів кредитування реального сектору економіки та загалом економічного розвитку банківської системи.

Метою дипломної роботи є визначення теоретичних основ банківської кредитної політики, з'ясування поточного стану кредитної діяльності українських банківських установ, оцінювання кредитного портфеля на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» та визначення напрямків удосконалення кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк».

Досягнення поставленої мети зумовлює розв'язання таких завдань:

- дослідити сутність кредиту та кредитної політики банку;
- визначити фактори впливу на кредитну політику банку;

- розглянути головні цілі та основні елементи кредитної політики банку;
- оцінити сучасний стан кредитного ринку України;
- проаналізувати кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк»;
- визначити напрямки удосконалення кредитної діяльності банку АТ КБ «ПриватБанк».

Об'єктом дослідження є економічні взаємозв'язки між кредиторами та позичальниками, що виникають під час формування та реалізації банківської кредитної політики.

Предметом дослідження виступає механізм реалізації банківської кредитної політики.

Для вирішення поставлених у роботі завдань використовуються наступні загальнонаукові та специфічні методи: узагальнення та логічний аналіз (розкриття теоретичних основ формування банківської кредитної політики); методи фінансово-економічного аналізу (для аналізу та оцінки банківського кредитного портфеля), статистичне порівняння, методи стратегічного аналізу, включаючи SWOT-аналіз для визначення резервів для підвищення ефективності банківських кредитних портфелів, графічні та табличні методи відображення – для подання результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження виступають чинні законодавчі акти, офіційні матеріали Національного банку України, річні фінансові звітності аналізованого банку, зарубіжна та вітчизняна література, періодичні видання та ресурси мережі Інтернет.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

В банківській установі кредитна діяльність є одним із фундаментальних критеріїв, що відрізняє її від небанківських установ. У світовій практиці значна частина банківського прибутку пов'язана з наданням кредиту. У той же час кредитування є однією з найбільш ризикових операцій банку. Це пов'язано з самою сутністю кредиту та тим, що в балансах більшості банків провідне місце займає ця операція.

Розглядаючи теоретичні передумови формування та реалізації кредитної політики банку, можна зазначити той факт, що при визначенні цього формулювання автори не змогли дійти згоди, що ж собою являє кредитна політика банку. У різний час цим питанням займалися багато вчених. Основні підходи до тлумачення поняття «кредитна політика банку» наведено в додатку А.

Вивчення цих підходів дозволяє зробити висновок, що більшість з них формують відображення про кредитну політику банку як про комплекс таких рішень як, стратегічних, тактичних та управлінських, які, спочатку, знаходять відображення у визначенні різних цілей, параметрів, принципів та стадій процесу кредитування в певному банку; по-друге, вони впроваджуються в кредитний процес; по-третє, вони відображенні в спеціальному документі; по-четверте, повинні співвідноситися з депозитною політикою банку.

Таким чином, на основі опрацьованих робіт ми можемо сформулювати власне визначення кредитної політики банку – це стратегія та тактика банківської установи щодо спрямування залучених коштів на позики клієнтам банку на основі принципів кредитування для отримання прибутку та задоволення клієнтів банку в отриманні у тимчасове користування коштів.

На сьогоднішній день існують зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на формування кредитної політики банку. До зовнішніх належать політика НБУ, банківська конкуренція на ринку, загальна економічна та політична ситуація в країні, рівень доходів населення, інфляція та інше.

Внутрішні фактори включають ринкову орієнтацію банку на клієнтів, цінову політику, кредитний та депозитний потенціал, кваліфікацію персоналу, ризик та прибутковість банку тощо (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Основні внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на кредитну політику банку (складено автором на основі [9])

Серед різних видів кредиту найбільш поширеним на сьогоднішній день є саме банківський кредит.

У теоретичному та практичному плані поняття «кредит» є неоднозначним явищем. Слово «кредит» виникло від латинського «creditum», що в свою чергу означає «позика», «борг». Кредитною категорією в економіці вважаються відносини щодо надання кредиту одній особі до іншої, які базуються на довірі та поверненні вартості, разом з відсотками за користування, яку надано протягом певного періоду часу [10].

Законом України «Про банки та банківську діяльність» банківський кредит визначено, як будь-яке зобов'язання банківської установи видати певну суму коштів, будь-яке зобов'язання набути право стягнення боргу, будь-яка гарантія, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на

зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату відсотків та інших зборів з такої суми [11].

Базові ознаки, що притаманні кредитним відносинам, зображені на рис. 1.2.

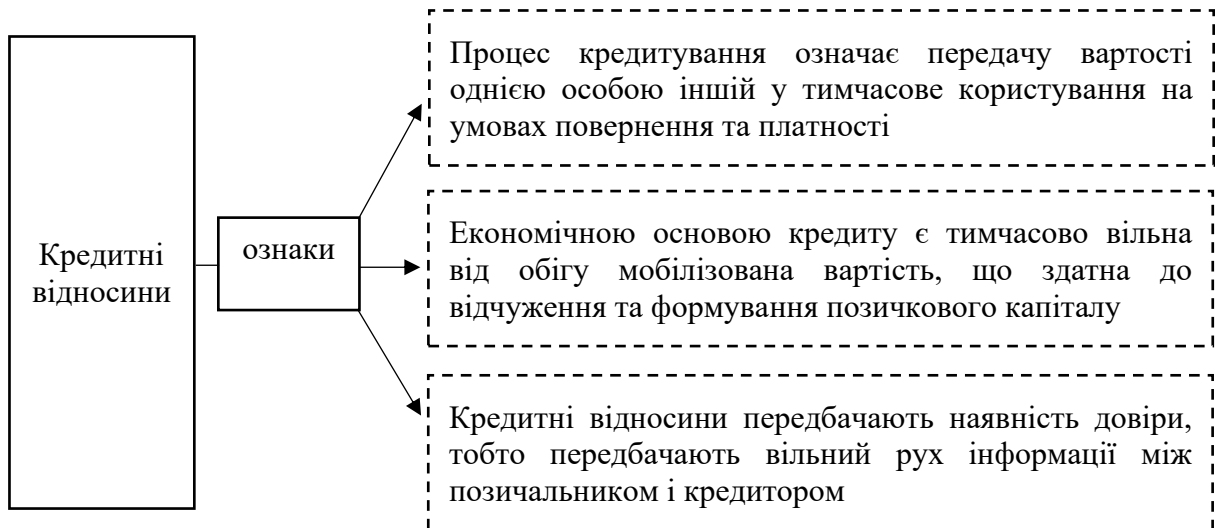

Рисунок 1.2 – Ознаки кредитних відносин банку (складено автором на основі [12])

Отже, кредит – це економічні взаємозв'язки, які виникають між позичальником та кредитором при передачі тимчасово вільних коштів на умовах їхнього повернення та сплати відсотків за користування. Кредит – це одна з головних форм руху позичкового капіталу [12].

Головними цілями кредитної політики банку вважається [13]:

- забезпечення найбільшого рівня прибутковості «кредитного портфеля» та статутного капіталу банку з найменшим рівнем ризику;
- забезпечення раціонального та збалансованого використання кредитних ресурсів;
- досягнення раціонального балансу між зростанням «кредитного портфеля» і швидкістю вдосконалення його якості;
- дотримання нормативних показників та всіх вимог, що викладені в постановах, інструкціях і розпорядженнях Національного банку України, в тому числі регулювання обсягів позикових вкладень, найбільших сум позики;

– розширення клієнтської бази за рахунок якісних кредитних послуг, що надаються;

– забезпечення максимального рівня довіри та поваги до банку від юридичних і фізичних осіб методом повного та своєчасного виконання зобов'язань перед акціонерами банку та вкладниками.

Для того, щоб дати можливість банкам зайняти певний сегмент на фінансовому ринку і тим самим забезпечити їм підтримку стабільної конкурентної позиції, банківська кредитна політика має забезпечити найкраще можливе використання коштів у таких основних сферах, як [14]:

- кредитування інвестиційної діяльності;
- кредитування господарської діяльності підприємств;
- кредитування фізичних осіб.

На думку О. Є. Гудзь основною метою банківської кредитної політики, є максимальне задоволення потреб клієнтів за рахунок позикових коштів. Великі комерційні та виробничі установи зі стабільним фінансовим становищем мають певні переваги при виконанні кредитних заявок, адже вони забезпечують надійну гарантію повернення позики [15].

Основна причина, чому банківським установам потрібна кредитна політика, полягає головним чином у тому, що це дозволяє регулювати, управляти та раціонально організувати відносини між банками та клієнтами для постійного залучення ресурсів та їх інвестицій у надання позик клієнтам банків.

На нашу думку, основними елементами кредитної політики є:

- 1) стратегія банку щодо організації позик;
- 2) стратегія банку щодо розвитку основних напрямків кредитного процесу;
- 3) здійснення контролю за реалізацією банківської кредитної політики.

У зовнішньоекономічній літературі рекомендується розробити меморандум або документ про кредитну політику, який може визначити тактику та стратегію банку з точки зору організації кредитного процесу.

Взагалі кажучи, стратегія кредитної політики банку полягає у виборі пріоритету, цілей та принципів банку на кредитному ринку, з точки зору тактики,

то ця частина включає інструменти для досягнення цілей банку у проведенні кредитних операцій, принципи їх реалізації та порядок кредитного процесу. Тому, кредитна політика банку створює необхідні передумови для ефективної роботи співробітників кредитного відділу банку.

Отже, кредитна політика банку є внутрішнім документом, який визначає головні методи кредитування та вимоги до позичальників враховуючи поточну економічну ситуацію. Кредитна політика виражає універсальний метод, тобто концепцію банківської кредитної діяльності, яка закладає стратегічну основу кредитування. Кредитна політика банку є загальним керівництвом щодо дії в роботі банківської кредитної служби.

Головною метою банківської кредитної політики є прибутковий розподіл своїх зобов'язань (включаючи залучені вклади та депозити) у кредитні продукти банку, забезпечуючи при цьому певний рівень якості банківського кредитного портфеля. Поточний рівень проблемної та простроченої позики впливає на якість кредитного портфеля банку. Не погашена в зазначений термін заборгованість вважається простроченою, тобто позичальник не виконав зобов'язання по кредиту. Проблема заборгованість відноситься до боргу, який прямо чи опосередковано вказує на те, що позичальник має або може мати проблеми з виплатою основної суми та відсотків та своєчасним виконанням своїх зобов'язань перед банком-кредитором.

Чим менша частка проблемних та прострочених боргів у банківському кредитному портфелі, тим буде вища якість кредитного портфеля банку. Кредит високої якості – це забезпечена позика, яка буде повернена вчасно без будь-яких труднощів та проблем для позичальника. Банківські установи повинні знаходити розумний баланс між ризиком і прибутковістю та дотримуватися його.

Розробляючи та дотримуючись кредитної політики, банки прагнуть мінімізувати ризики та максимізувати свою прибутковість. Кредитна політика банку затверджується вищим керівництвом (правлінням або радою директорів банку), за допомогою цього документа повноваження делегуються виконавцям – працівникам кредитного департаменту. Тому кредитна політика банку визначає

рівень прийняття рішень та рівень повноважень щодо здійснення певних дій та операцій [16].

Одним з основних завдань кредитної політики є розробка єдиного підходу до операцій з кредитування, особливо у філіальної мережі при її наявності у кредитних установ. Тому кредитна політика встановлює методи, визначає загальні принципи кредитування клієнтів банку, визначає види позик, повноваження банків приймати ці питання на різних рівнях та деякі деталі кредитних процедур.

Зазвичай, кредитна політика банку, включає обов'язкові вимоги до позичальників банку. Ці вимоги висуваються на етапі розгляду короткострокових або довгострокових заявок на отримання кредиту [17].

Вимоги можуть включати, наприклад, мінімально допустимий рівень фінансової стійкості потенційного позичальника банку (вимога щодо кредитоспроможності), обмеження в активах та доходах позичальника максимальної частки позикових коштів та достатність власного капіталу позичальника [17].

Кредитна політика банку також містить вимоги до структури забезпечення та предмета застави. Наприклад, вона дозволяє приймати заставу з меншою ліквідністю (наприклад, товари в обігу) та передбачає, що в загальній структурі забезпечення прописана обов'язкова частка високоліквідної застави. Що стосується параметрів кредитування, то кредитна політика банку включає цінову стратегію, тобто процедуру встановлення та визначення розміру комісійних доходів за кредит – процент та комісія банку, а також можливість зміни ставки за існуючого кредитного договору залежно від поточної процентної ставки за новими позиками.

Кредитна політика банку може обмежувати кредитний ліміт позичальника. Банківські установи прагнуть збільшувати свій кредитний портфель у розумних межах, уникаючи неприпустимої концентрації кредитних ризиків, таких як за галузями, за регіонами, за видами та цілями. Банки також розробляють тут певні методи і встановлюють власні ліміти [18].

Кредитна політика повинна відповідати поточній ситуації на ринку. Для підтримки кредитної політики банку в актуальному стані необхідно регулярно вдосконалювати, доповнювати та опрацьовувати положення, викладених в ній. Банківські установи зазвичай переглядають цю політику раз на рік.

Кожен банк прагне дотримуватися кредитної стратегії, максимально наближеної до реальності сучасного життя. Банківська кредитна політика не повинна протидіяти чинному законодавству та загальним напрямкам економічного розвитку країни. Різниця в кредитній політиці комерційних банків впливає із особливостей конкретних банківських цілей, сфер діяльності, що охоплюються сегментацією банківського ринку, від досвіду персоналу та конкуренції, від розміру банку-кредитора. Отже, кредитна політика є важливою частиною всієї банківської політики, з точки зору розподілу залучених ресурсів в працюючих галузях економіки.

Підводячи підсумок, ми можемо стверджувати, що власна кредитна політика банку є офіційним письмовим документом, що затверджений засіданням Кредитного комітету банку та Комітету кредитного нагляду. Кредитна політика встановлює головні правила формування банківського кредитного портфеля і регулювання кредитної діяльності банку.

Таким чином, ефективна кредитна політика банку повинна визначати параметри всього кредитного портфеля та окреслювати такі важливі завдання: визначати обсяг вільних кредитних ресурсів; враховувати регіональні та галузеві особливості ведення та розвитку бізнесу; нормування кредитного портфеля та диверсифікація ризиків – встановлення обмежень на отримання та розподіл кредитів у різних сферах; визначення складу кредитного портфеля; відповідати рівню концентрації кредитів, дозволеному по окремих позичальниках та галузях.

Якісна та ефективна кредитна політика банку може підтримувати свою діяльність на належному рівні, підвищувати фінансову надійність, оперативно реагувати на негативні зміни в показниках кредитування та своєчасно обмежувати обсяги позики, а також визначати найбільш сприятливі для банку тактику діяльності.

2 АНАЛІТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В поточних нестабільних економічних умовах організація ефективної кредитної діяльності відбувається завдяки збалансованій кредитній політиці банку. Значення кредитної політики у банківських операціях дуже важливе, вона формує принципи, умови та правила надання позик, окреслює процес реалізації кредитування та його контролю. Одним з основних завдань кредитної політики є контроль і зменшення кредитного ризику в банківській справі.

Основними установами в Україні, що надають кредитні послуги виступають комерційні банки, адже на них припадає до 99% усіх наданих кредитів. Згідно з офіційними даними Національного банку України, станом на 1 січня 2021 року 73 комерційні банки в Україні мають ліцензії на здійснення банківських операцій. Лише за рік кількість українських банків зменшилась на дві установи. Загалом кількість банків зменшилась на 24% з 2017 року, з 96 до 73 установ на початок 2021 року (таблиця 2.1, рисунок 2.1) [19].

Таблиця 2.1 – Аналіз динаміки зменшення кількості банківських установ протягом 2017-2021 рр. (складено автором на основі [19])

Показники	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
Кількість зареєстрованих банків з них:	96	82	77	75	73
- державних	4	4	5	5	5
- з іноземним капіталом	38	38	37	35	33

Як бачимо з рисунка 2.1, зменшення кількості банків було зумовлене зменшенням кількості банків з приватним капіталом, адже за п'ять років їх кількість зменшилася з 54 до 35 одиниць. Основною причиною зменшення кількості комерційних банків є те, що більшість невеликих банків не в змозі здійснити свою докапіталізацію. Через підвищення вимог до мінімального рівня капіталу Національний банк України спробував оздоровити банківську систему України, видаливши невеликі «кишенькові банки», які були створені для

задоволення своїх потреб великих компаній і, отже, були більш чутливі в економічній нестабільності та інколи використовувалися для легалізації доходів, які були отримані не дуже чесним шляхом.

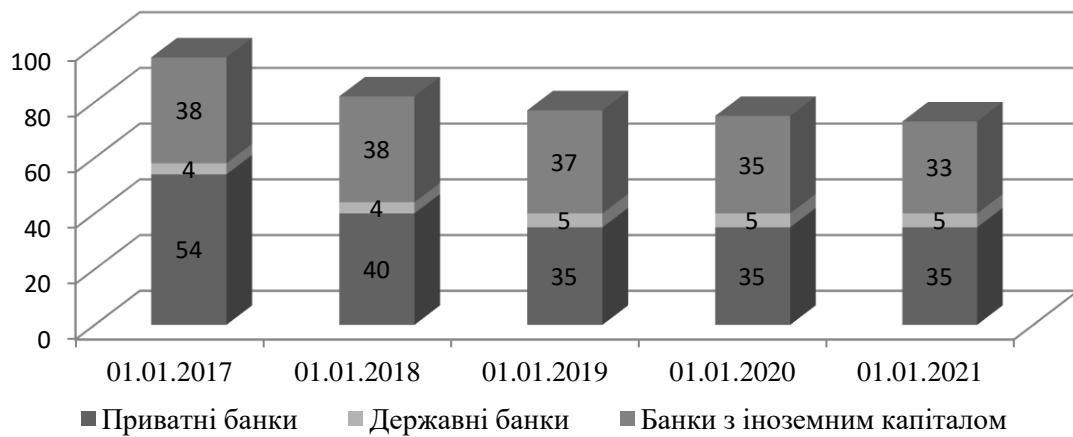

Рисунок 2.1 – Динаміка скорочення кількості банків в Україні за 2017-2021 рр. (складено автором на основі [19])

Кількість іноземних банків незначно зменшилась, лише на 13%. Адже, пов'язано це з тим, що з самого початку вони належали до великих банків із статутним капіталом, що значно перевищував встановлений мінімальний розмір у 200 млн грн. Більше того, вони також мають з боку материнських банків дуже сильну підтримку. Таким чином, за розглянуті п'ять років зменшились кількість банків з іноземним капіталом за рахунок тих банків, що навмисно покинули ринок України через зменшення його привабливості внаслідок політичної та економічної ситуації в країні, або які були змушені залишити ринок внаслідок анулювання ліцензії.

Рисунок 2.1 також показує, що за останні п'ять років структура банківської системи зазнала серйозних змін – кількість українських банків зрівнялася з кількістю іноземних банків, на державні банки припадало лише 7%.

У фінансовому рейтингу банків на початку 2021 року перше місце в активах знову отримав АТ КБ «ПриватБанк». У цій категорії ПриватБанк лідирує вже кілька років поспіль. Станом на кінець 2020 року його сукупні активи становили

382 525 млн грн. Ощадбанку належить друге місце в рейтингу, далі продовжують рейтинг Укрексімбанк, Укргазбанк та Райффайзен Банк Аваль [20]. Цікаво, що в п'ятірку лідерів за цим показником входять чотири державні банки і один банк з іноземним капіталом.

Але настільки значне зменшення кількості банків практично не вплинуло на обсяги банківського кредитування в Україні, що можемо побачити в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз обсягів кредитування комерційними банками України протягом 2017-2021 рр., млн грн (складено автором на основі [19])

Показники	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
Кредити надані всього з них	1 005 923	1 090 914	1 193 558	1 097 595	1 049 579
Непрацюючі кредити	570 458	594 999	630 767	530 780	430 371
Частка непрацюючих кредитів, %	56,7	54,5	52,8	48,3	41,0

Отже, за п'ять останніх років вартість банківського кредитного портфеля в Україні зросла на 5% (рис. 2.2), але динаміка збільшення його вартості була змінною, тож до 2019 року спостерігалася стійка тенденція до зростання, і як наслідок вартість кредитного портфелю банків України за три роки збільшилась з 1 005 923 млн грн до 1 193 558 млн грн, тобто на 187 635 млн грн, або майже на 16%. Тільки у 2020 році їх вартість значно знизилася.

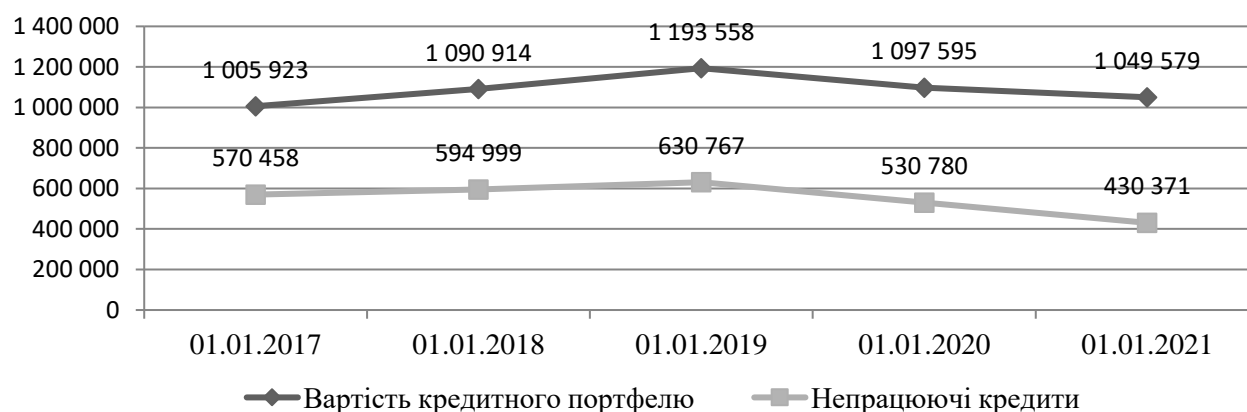

Рисунок 2.2 – Аналіз динаміки зростання вартості банківського кредитного портфеля та частки у ньому непрацюючих кредитів, млн. грн (складено автором на основі [19])

Постійне зниження обсягів непрацюючих кредитів стало дуже позитивною тенденцією – вона зменшилася за останні п'ять років з 570 458 млн грн до 430 371 млн. грн, або 140 087 млн грн, тобто майже на 25%. Як результат, їх частка в кредитному портфелі впала з 57% до 41% протягом п'яти років, що може свідчити про те, що через збільшення вимог до позичальників банківських установ в результаті посиленого контролю з боку Національного банку України за кредитною діяльністю банків. Тому ми можемо зробити висновки, що в банківській системі ефективність управління кредитним портфелем значно покращився.

Найбільш ризикованим є кредити надані корпоративному сектору, де частка непрацюючих кредитів на 01.01.2021 р. становила майже 47%, найменш ризикованим вважаються міжбанківські кредити на які припадало 2,9%, ризик кредитування фізичних осіб (включаючи фізичних осіб-підприємців), становить 27,9%.

В результаті цього структура кредитного портфеля за суб'єктами кредитування за останні чотири роки зазнала деяких змін (рисунок 2.3). Таким чином, частка корпоративного сектора в структурі кредитного портфеля знизилася майже з 82% до 75,7%, тобто на 6%.

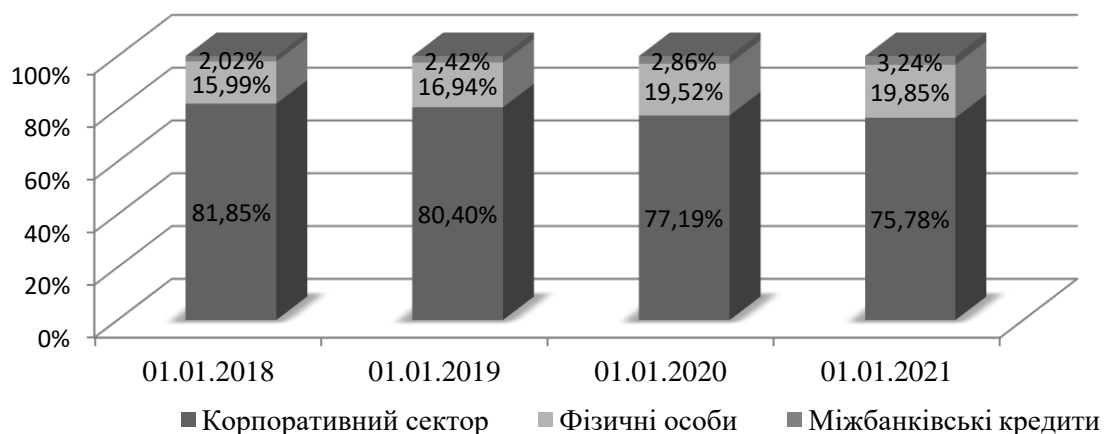

Рисунок 2.3 – Структура кредитного портфеля за суб'єктами кредитування у 2018- 2021 рр. (складено автором на основі [19])

Як бачимо з рисунку 2.3 частка корпоративного сектора знизилася за рахунок збільшення частки приватного сектора на 4% за період 2018-2021 рр., тоді як частка міжбанківського сектора збільшилася всього на 1,2%, що пояснюється тим, що вони часто залучаються на дуже короткий термін часу.

Позитивним також стало поступове зменшення валютизації кредитного портфеля за останні 3 роки, про що свідчить рисунок 2.4.

Як бачимо частка кредитів, виданих у національній валюті, за період 2018-2021 рр. зросла на 66 500 млн грн, що може свідчити про те, що довіра людей до банківської системи зросла, а частка кредитів в іноземній валюті навпаки скоротилася на 107 828 млн грн.

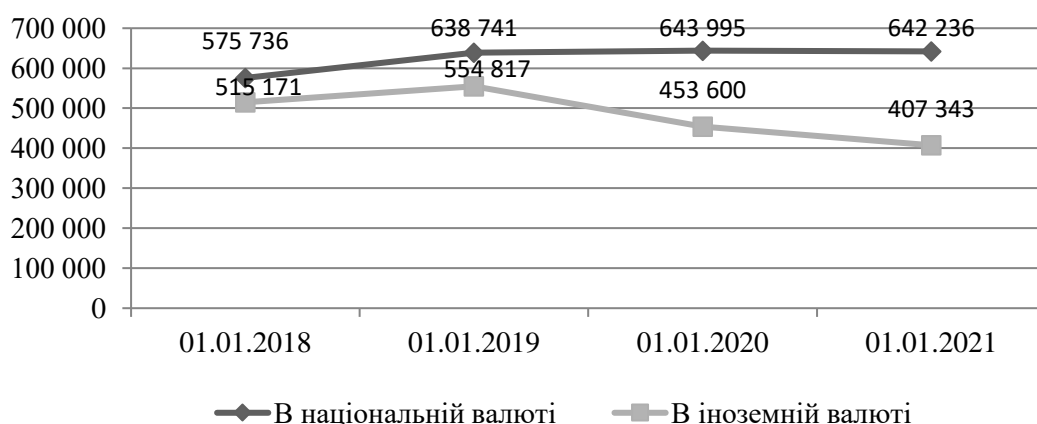

Рисунок 2.4 – Аналіз структури кредитного портфеля за валютою у 2018-2021 рр., млн грн (складено автором на основі [19])

На сьогоднішній день у структурі кредитів за строками кредитування переважають короткострокові кредити терміном до 1 року, адже їх частка в структурі постійно збільшується і вони становлять до 49% (рисунок 2.5), це відбувається через політичну та економічну ситуацію в країні, яка зараз є нестабільною, а також свідчить про те, що українці мають дуже низьку купівельну спроможність і вони не в змозі дозволити собі купити необхідні товари за власний рахунок – ці кредити називають споживчими. Сьогодні багато українців беруть в банку короткострокові кредити на придбання побутової техніки, відпусток,

святкування весіль і навіть на придбання ліків, продуктів харчування та оплати комунальних платежів. Також домінування короткострокових кредитів свідчить про те, що українці мають низький рівень фінансових знань та не можуть планувати свій сімейний бюджет.

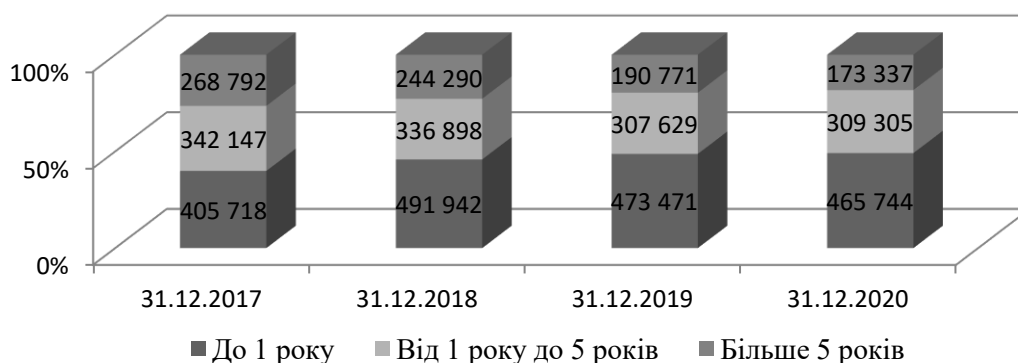

Рисунок 2.5 – Аналіз структури кредитного портфеля українських комерційних банків за строками кредитування у 2017-2020 рр., млн. грн (складено автором на основі [19])

Кредити строком на 1-5 років становлять майже 33% – ці кредити зазвичай використовуються для покупки автомобілів. Довгострокові кредити, включаючи кредити на придбання нерухомості (іпотека), становлять 18%, і їх частка постійно зменшується через нестабільну економічну ситуацію в країні та нестабільний дохід населення. Більше того, довгострокові позики дуже дорогі (у порівнянні з розвиненими країнами світу) і не кожен українець може їх собі дозволити.

За даними Національного банку України, відсоткові ставки відрізнялися дуже високим розмаїттям (рисунок 2.6).

Як видно з рисунка 2.6, протягом всього аналізованого періоду найдорожчими були кредити домогосподарствам – їх вартість не падала нижче 29,2% (найнижчий показник у 2017 році) і як бачимо їх вартість постійно зростає. Кредити надані в іноземній валюті були найдешевшими – їх ставка не перевищувала 7,5% і вона мала стійку тенденцію до зниження у зв'язку з їх меншим ризиком за рахунок більш високої стабільності іноземних валют.

Постійна девальвація курсу гривні та інфляція в економіці країни потребують покриття цих ризиків, внаслідок чого ставки за кредитами в національній валюті будуть значно вищими за ставки в іноземній валюті (у 2020 р. 12,6% та 5,2% відповідно).

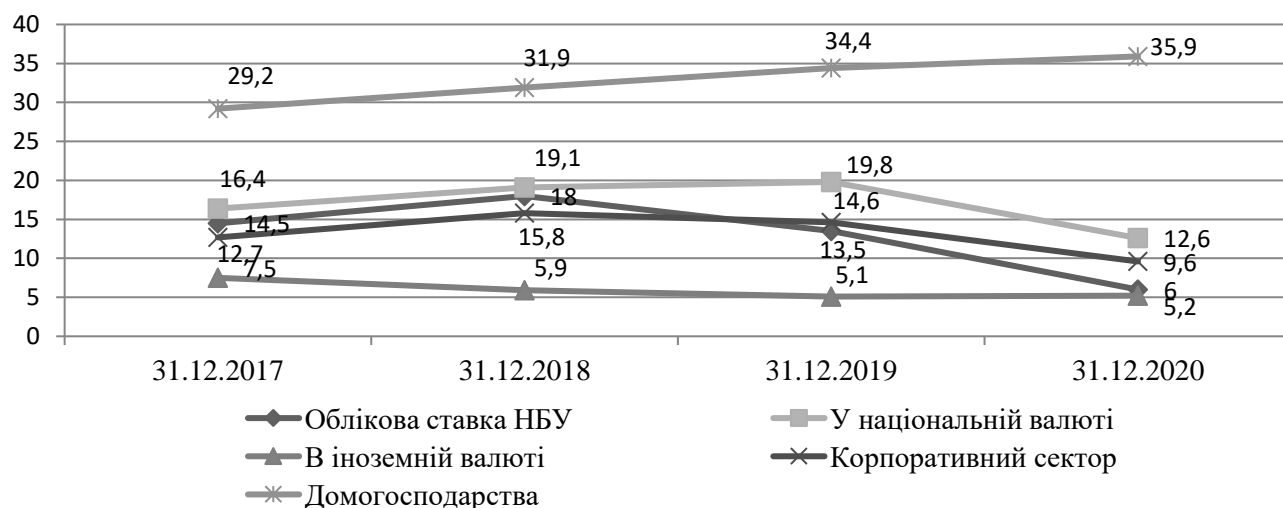

Рисунок 2.6 – Аналіз відсоткових ставок за кредитами, наданими українськими комерційними банками за 2017-2020 рр. (складено автором на основі [19])

Отже, аналіз показує, що найбільш прибутковими для банків України є позики для населення у національній валюті, особливо тому, що вони мають середній рівень ризику [21].

Таким чином, безперервне збільшення частки та вартості кредитів, наданих для населення у національній валюті призводить до стійкого збільшення процентних доходів у структурі доходів українських комерційних банків протягом останніх років (рисунок 2.7).

Як бачимо з рисунка 2.7, доходи комерційних банків протягом останніх чотирьох років збільшились завдяки кредитним операціям з 124 009 млн грн до 147 743 млн грн, тобто на 23 734 млн грн. Але з рисунка також добре видно, що їх частка дещо скорочується в останні роки, так якщо у 2017 році вони забезпечували до 69% загальних доходів банків, то як бачимо у 2020 р. їх частка у доходах знизилася до 59% завдяки зростання частки комісійних доходів банку,

збільшення яких забезпечується зростанням безготівкових розрахунків та карткових продуктів. Однак дані таблиці 2.3 показують, що це не впливає на прибутковість кредитних операцій українських комерційних банків.

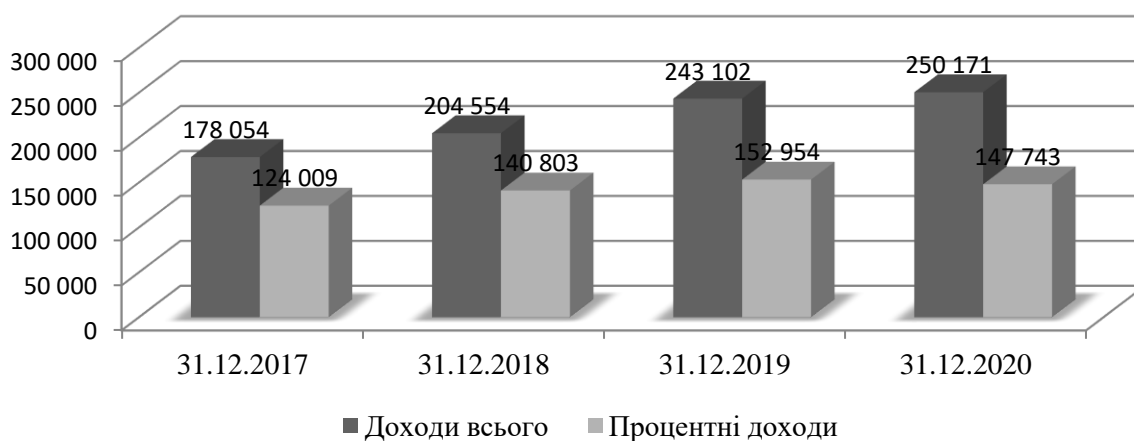

Рисунок 2.7 – Аналіз динаміки зростання процентних доходів українських комерційних банків протягом 2017-2020 рр., млн грн (складено автором на основі [19])

Таблиця 2.3 – Аналіз прибутковості кредитних операцій для комерційних банків у 2017-2020 рр., млн. грн (складено автором на основі [19])

Показники	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
Процентні доходи	124 009	140 803	152 954	147 743
Процентні витрати	70 971	67 760	74 062	62 895
Прибуток від кредитних операцій	53 038	73 043	78 892	84 848

Згідно з таблицею 2.3 процентні доходи у 2017 та 2020 роках були вдвічі більшими за процентні витрати (вони безпосередньо залежать від процентних ставок за депозитами, які демонструють стійке зниження в останні роки), що призвело до стабільного зростання прибутку від кредитування в останні роки. Тому, підсумовуючи можемо стверджувати, що ефективність кредитних операцій досить висока для комерційних банків України.

3 АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Одним з головних напрямків в діяльності АТ «ПриватБанк» вже доволі давно є розвиток кредитів при збереженні високої якості банківського кредитного портфелю. Збільшення якісного кредитного портфеля роздрібних позик та кредитів для малого та середнього підприємства є стратегічною метою ПриватБанку. Для досягнення цієї мети дана установа проводить обережну та розважливу політику кредитування, яка полягає у наданні кредитів у невеликих обсягах, зокрема малим та середнім підприємствам та фізичним особам. Аналіз, що був проведений у другому розділі показав, що найбільш ризикованою частиною позики є корпоративний сегмент, однак відмінною рисою кредитування в цьому сегменті також є великі обсяги виданих позик. Попередня практика ПриватБанку доводить, що надання великих кредитів великим компаніям є величезним ризиком для банків та їх вкладників [22].

Але дотримуючись зваженої банківської кредитної політики (невеликі позики на відносно короткий проміжок часу) банк продовжує нарощувати власну кредитну діяльність, як показано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Аналіз вартості активів та кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанку» у 2018-2020 рр, млн грн (складено автором на основі [23, 24, 25])

Показники	2018 р.	2019 р.	Відхилення		2020 р.	Відхилення	
			Абсол.	%		Абсол.	%
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	27 360	45 894	18 534	67,7	49 911	4 017	8,7
Заборгованість банків	-	27 118	-	-	25 059	-2 059	-7,6
Кредити та аванси клієнтам	50 140	59 544	9 404	18,8	55 021	-4 523	-7,6
Інвестиційні цінні папери	180 081	152 157	-27 924	-15,5	221 661	69 504	45,6
Інші активи	20 467	25 010	4 543	22,2	30 873	5 863	23,4
Активи банку	278 048	309 723	31 675	11,4	382 525	72 802	23,5

З таблиці 3.1 видно, що за останні три роки вартість кредитного портфеля ПриватБанку збільшилась з 50 140 млн грн до 55 021 млн грн, інакше кажучи на 4

881 млн грн, або на 9%, як бачимо активи Банку за цей самий проміжок часу зросли на 104 477 млн грн або на 37%. Але у 2020 р. кредитний портфель ПриватБанку скоротився на 8% – до 55 021 млн грн, порівняно з 2019 р., внаслідок призупинення збільшення кредитних лімітів на період карантину та більш консервативних вимог до позичальників. Отже, в складних економічних умовах, спричинених пандемією, відповідальне кредитування може захистити клієнтів від необґрунтованих фінансових рішень. Таким чином, як бачимо, збільшення вартості кредитного портфеля банку за три роки на 4 881 млн грн забезпечило зростання активів банку на 4,7% (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Аналіз динаміки зростання вартості банківських активів та кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» у 2017-2020 рр., млн грн. (складено автором на основі [23, 24, 25])

З рисунка 3.1 видно, що зростання вартості кредитного портфеля за останні чотири роки відбувалося було повільнішим, ніж зростання вартості активів ПриватБанку, що ще раз доводить, що банк веде обережну та розважливу кредитну політику. Крім того, невеликий кредитний портфель банку обумовлений споживчими кредитами, що домінують в ньому, вони відрізняються коротким терміном надання кредиту та невеликими сумами, і тому їх видають багато, однак

їх низька вартість призводить до невеликого кредитного портфеля банку, як видно з табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Аналіз місця кредитного портфеля в активах АТ КБ «ПриватБанк» у 2018-2020 рр, % (складено автором на основі [23, 24, 25])

Показники	2018 р.	2019 р.	Відхилення	2020 р.	Відхилення
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	9,84	14,82	4,98	13,05	-1,77
Заборгованість банків	-	8,76	-	6,55	-2,20
Кредити та аванси клієнтам	18,03	19,22	1,19	14,38	-4,84
Інвестиційні цінні папери	64,77	49,13	-15,64	57,95	8,82
Інші активи	7,36	8,07	0,71	8,07	0,00
Усього активів	100,00	100,00	0,00	100,00	0,00

Як видно з таблиці 3.2 у вартості активів Приватбанку частка кредитного портфеля мала, адже за три роки частка не перевищувала 19,2%, негативним є те, що у 2020 році частка кредитів зменшилась на 4,8% порівняно з 2019 р. Слід зазначити, що у структурі активів банку, в порівнянні з іншими банками, переважають інвестиційні цінні папери, які становлять у 2020 році до 58% всіх активів банку (рис. 3.2).

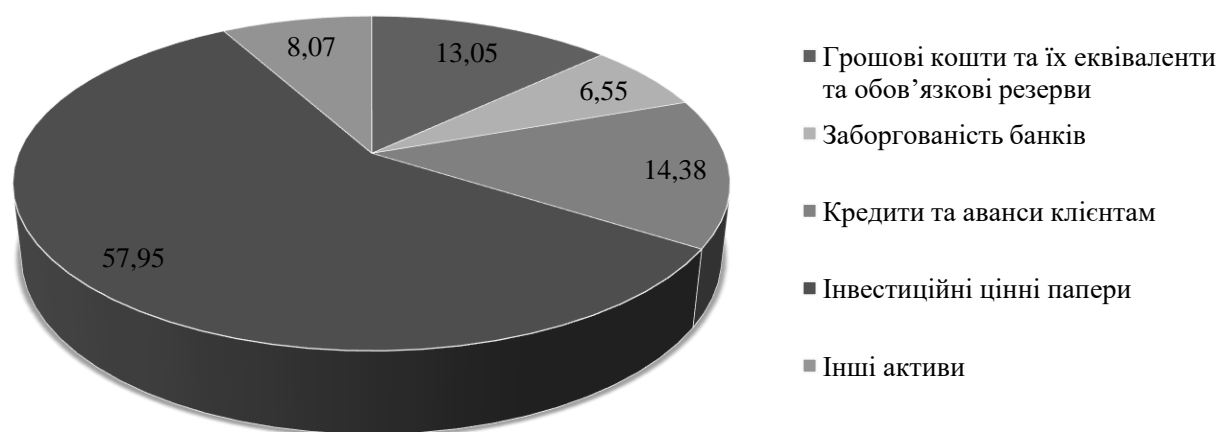

Рисунок 3.2 – Аналіз структури активів АТ КБ «ПриватБанк» у 2020 р., % (складено автором на основі [25])

Як бачимо, з рисунку 3.2 структура активів у ПриватБанку є нетиповою для банківської системи України, в якій активи, як правило, складаються з вартості

банківського кредитного портфелю, а інвестиційна діяльність навпаки розвинута слабо. Цю особливість структури активів ПриватБанку можна пояснити тим, що портфель інвестиційних цінних паперів включає внутрішні державні облігації, отримані банком протягом періоду націоналізації.

Отже, наведений аналіз доводить, що кредитний портфель ПриватБанку становить 1/5 його активів.

Основною групою, на яку орієнтується банк для обслуговування, є населення, і тому переважають споживчі кредити в його кредитному портфелі (рис. 3.3 та табл. 3.3.).

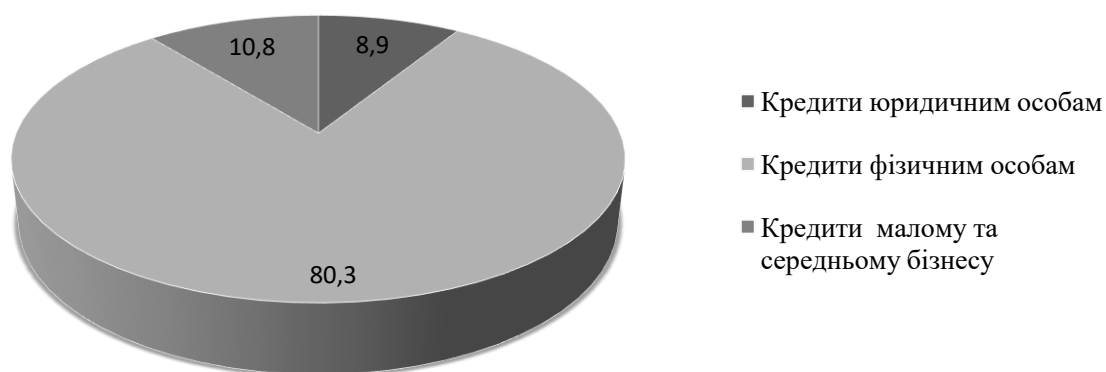

Рисунок 3.3 – Аналіз структури кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за позичальниками у 2020 р., % (складено автором на основі [25])

Таблиця 3.3 – Аналіз структури кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за позичальниками у 2018-2020 рр, млн грн (складено автором на основі [23, 24, 25])

Показники	2018 р.	2019 р.	Відхилення		2020 р.	Відхилення	
			Абсол.	%		Абсол.	%
Кредити юридичним особам	6 358	6 992	634	9,9	6 097	-895	-12,8
Кредити фізичним особам	64 284	69 499	5 215	8,1	54 967	-14 532	-20,9
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	8 499	8 973	417	5,6	7 376	-1 597	-17,8
Усього кредити	79 141	85 464	6 323	8,2	68 440	-17 206	-19,9

Як видно з рисунка 3.3 кредити фізичним особам становили 80,3% від загального кредитного портфеля ПриватБанку у 2020 році, тоді як решта 19% були призначені малим та середнім підприємствам та юридичним особам. Так кредити надані малому та середньому бізнесу становили 10,8% від загального кредитного портфеля банку, а кредити юридичним особам – 8,9%. Слід зазначити, що аналіз не включає позики особам банку, пов'язаним із колишніми власниками, які в основному належать до проблемної категорії.

Отже, як бачимо, в таблиці 3.3 вартість кредитного портфеля збільшувався до 2019 року і становив 85 464 млн грн, але у 2020 році зменшився майже на 20% – з 85 464 млн грн до 68 440 млн грн. Згідно з таблицею 3.3, протягом 2018-2020 рр. підвищення вартості кредитного портфелю банку відбулося за рахунок збільшення вартості кредитування фізичних осіб, адже у 2018 році зростання цього сегменту забезпечило збільшення вартості банківського кредитного портфеля на 82% (69 499 млн грн з 85 464 млн грн), а у 2019 році на 80% (54 967 млн грн з 68 440 млн грн).

На сьогоднішній день для фізичних осіб продуктивний портфель Приватбанку складається з 9 кредитних продуктів, у додатку Б представлений їх короткий опис [26].

Структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за кредитними продуктами для фізичних осіб наведена у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Аналіз структури кредитного портфелю для фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» у 2018-2020 рр, млн грн (складено автором на основі [23, 24, 25])

Показники	2018 р.	2019 р.	Відхилення		2020 р.	Відхилення	
			Абсол.	%		Абсол.	%
Кредитні картки	45 314	51 890	6 576	14,5	40 609	-11 281	-21,7
Іпотечні кредити	12 923	11 467	-1 456	-11,2	9 566	-1 901	-16,5
Споживчі кредити	4 193	4 148	-45	-1	3 500	-648	-15,6
Кредити на придбання авто	332	250	-82	-24,7	35	-215	-86,0
Інші кредити	672	498	-174	-25,9	129	-369	-74,1
Фінансовий лізинг	850	1 246	396	46,6	1 128	-118	-9,4
Усього кредити фізичним особам (за виключенням резервів)	64 284	69 499	5 215	8,1	54 967	-14 532	-20,9

З таблиці 3.4 видно, що зменшення вартості сегменту фізичних осіб у кредитному портфелі ПриватБанку до 2019 року відбулося за рахунок збільшення вартості кредитних операцій завдяки кредитним карткам ПриватБанку, особливо за рахунок картки «Універсальна». Тому за 2018-2019 рр. за рахунок використання цього кредитного інструменту зросла вартість кредитних операцій з 45 314 млн грн до 51 890 млн грн, тобто на 6 576 млн грн., або приблизно на 15%. У 2020 році ми спостерігаємо негативну тенденцію, тобто скорочення кредитного портфеля фізичних осіб за всіма сегментами на 9 317 млн грн, порівняно з 2018 р.

Популярність карткових продуктів серед населення зумовлена простотою та доступністю, а популярність споживчих кредитів – низьким рівнем доходу українців, які не можуть з особистих доходів купити собі необхідне, але дороге майно, наприклад, меблі або побутова техніка. Крім того, популярність цього виду банківських кредитних продуктів обумовлена нестабільністю національної валюти та інфляцією, що ускладнює процес збирання коштів на придбання меблів та побутової техніки – ому через коливання курсу валют вартість зазначених товарів може різко зростати протягом року, а кредит дає можливість придбати зазначені товари за доступною ціною, або коли виникла в цьому потреба, поступово сплачуючи вартість товару банку. Як показує практика України, з огляду на нестабільність валютного курсу, іноді набагато вигідніше купувати необхідні товари у кредит, ніж відкладати покупку товару але за власні кошти.

На сьогодні продуктовий портфель для корпоративного сектору представлений 13 кредитними продуктами, характеристика яких представлена у додатку В.

Як результат, продуктовий портфель корпоративного сектору майже вдвічі більший, ніж продуктовий портфель для сегмента приватних осіб. Багато кредитних продуктів передбачають державну компенсацію, що робить їх ще більш доступними та привабливими.

Варто також зазначити, що вартість кредитних продуктів для сегмента приватних осіб набагато вища, ніж для корпоративного сегмента (табл. 3.5), тому

надання кредиту фізичним особам є вигіднішими, хоча обсяг кредиту набагато нижчий. Слід також зазначити, що процентні ставки за кредитами для фізичних осіб майже не змінювались за останні три роки. У 2020 році процентні ставки за кредитами юридичним особам у доларах США та євро зросли на 3%.

Таблиця 3.5 – Аналіз динаміки процентних ставок на кредитні продукти за сегментами банківського бізнесу АТ КБ «ПриватБанк» у 2018-2020 рр. (складено автором на основі [23, 24, 25])

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Кредити та аванси юридичним особам:			
Гривні	12	12	11
Долари США	6	6	9
Євро	3	3	6
Кредити та аванси фізичним особам:			
Гривні	46	44	44
Долари США	17	17	17
Євро	18	18	17

У таблиці 3.6 наведено концентрацію кредитного портфеля клієнтів за галузями економіки корпоративного сегмента та напрямками їх комерційної діяльності.

З таблиці 3.6 видно, що до 2020 року кредитний портфель корпоративного сегмента постійно зростає. Збільшення вартості кредитного портфеля МСП, в свою чергу, збільшило обсяги кредитування в агропромисловій та харчовій промисловості, збільшившись за три роки на 410 млн грн, з 1 934 млн грн до 2 344 млн. грн. Кредитування галузі з виробництва товарів народного споживання, також суттєво зросло – з 1 240 млн грн до 1 651 млн грн. в 2019 р., тобто на 411 млн грн. за два роки. Що стосується надання кредитів юридичним особам, то як бачимо їх обсяги кредитування за 2018-2019 роки зросли на 634 млн. грн. Обсяги кредитування зросли завдяки іншим галузям економіки, що зросли на 569 млн грн за два роки, тоді як обсяги кредитування споживчих товарів збільшилися на 421 млн грн. Як бачимо в 2020 році суттєво скоротився кредитний портфель корпоративного сегмента за галузями економіки, так кредити юридичним особам зменшилися на 261 млн грн, а кредити підприємствам МСП на 1 073 млн грн.

Таблиця 3.6 – Аналіз структури кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» корпоративного сегмента за галузями економіки у 2018-2020 рр., млн грн (включаючи обов'язкові резерви) (складено автором на основі [23, 24, 25])

Показники	2018 р.	2019 р.	Відхилення		2020 р.	Відхилення	
			Абсол.	%		Абсол.	%
Кредити юридичним особам:	6 358	6 992	634	10,0	6 097	-895	-12,8
АПК та харчова промисловість	2 298	1 942	-356	-15,5	1 690	-252	-13,0
Товари народного споживання	771	1 192	421	54,6	1 085	-107	-9,0
Інше	3 289	3 858	569	17,3	3 322	-536	-13,9
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП):	8 449	8 973	474	5,6	7 376	-1 597	-17,8
Надання побутових, індивідуальних та професійних послуг	2 664	2 440	-224	-8,4	1 337	-1 103	-45,2
АПК та харчова промисловість	1 934	2 316	382	19,8	2 344	28	1,2
Товари народного споживання	1 240	1 651	411	33,1	1 419	-232	-14,1
Інфраструктура	556	599	43	7,7	450	-149	-24,9
Інше	2 105	1 967	-138	-6,6	1 826	-141	-7,2
Всього кредити та аванси	14 857	15 965	1 108	7,5	13 473	-2 492	-15,6

Станом на 31 грудня 2020 року загальна сума кредитів 10 найбільшим клієнтам ПриватБанку, за винятком тих, що управляються як окремий портфель, складала 2 264 млн грн (31 грудня 2019 року – 2 191 млн грн) або 3% від загальної суми кредитів за вирахуванням тих, які управляються як окремий портфель (31 грудня 2019 року – 3%). 986 млн грн склали резерви під очікувані кредитні збитки, які пов'язані з цими позичальниками (на 31 грудня 2019 року – 663 млн грн) [25].

Що стосується структури кредитного портфеля за строками погашення, то вона представлена у таблиці 3.7.

Крім того, з 2020 року ПриватБанк змінив зміст та форму звітів щодо управління ризиком ліквідності і не звітує за очікуваними термінами погашення, як це було у попередні роки [25].

Таблиця 3.7 – Аналіз структури кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за строками погашення у 2017-2019 рр. (складено автором на основі [23, 24])

Показники	2017 р.	2018 р.	Відхилення		2019 р.	Відхилення	
			Абсол.	%		Абсол.	%
До запитання та до 1 місяця	15 365	21 964	6 599	42,9	25 511	3 547	16,1
1-3 місяці	8 316	10 714	2 398	28,8	13 538	2 824	26,4
3-12 місяців	10 000	11 816	1 816	18,2	11 386	-430	-3,6
Понад 1 рік	4 654	5 646	992	21,3	9 109	3 463	61,3
Всього кредити та аванси клієнтів	38 335	50 140	11 805	30,8	59 544	9 404	18,8

Як видно з таблиці 3.7 приріст обсягів кредитування відбувся головним чином за допомогою збільшення кредитних продуктів до запитання та кредитів строком до одного місяця, як бачимо їх вартість за останні три роки зросла на 10 146 млн грн, інакше кажучи темп приросту становив 66%, а темпи зростання цих кредитних продуктів банку уповільнились у 2019 році, що може свідчити про поступове насичення ринку аналогічними продуктами, включаючи карткові кредитні продукти. Найбільші темпи зростання за аналізований період показали кредитні продукти з терміном кредитування більше 1 року, і їх вартість за останні три роки зросла на 4 455 млн грн або на 96%, тобто з 4 654 млн грн до 9 109 млн грн. Варто зазначити, що за останні три роки структура кредитного портфеля за строками погашення практично не змінилась, як це видно на рисунку 3.4.

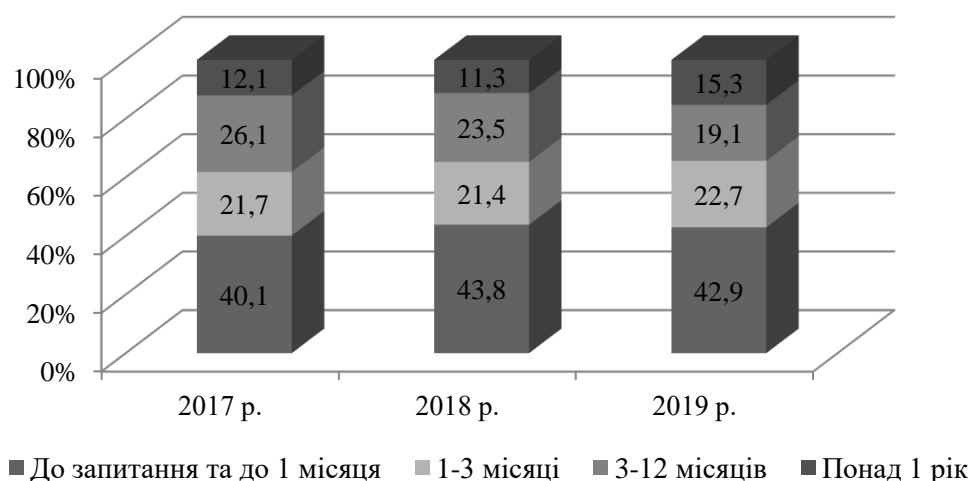

Рисунок 3.4 – Аналіз структури кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за строками у 2017-2019 рр.,% (складено автором на основі [23, 24])

Як бачимо на рисунку 3.4, найбільшу частку займають кредити строком до одного місяця або кредити на вимогу, а друге місце займають позики зі строком погашення від 3 до 12 місяців протягом двох років поспіль, але у 2019 році вони віддали своє місце кредитам від 1 до 3 місяців. Збільшення частки кредитів більше одного року з 12% до 15%, або інакше на 3% є позитивним явищем, адже вони надають банку стабільний приплив процентних доходів більше одного року, але ризик у них більший і тому потребують додаткових банківських операцій.

Таким чином, підсумовуючи наведене, відмітимо, що з 2020 р. погіршення в країні економічної ситуації, спричинених пандемією, значним чином позначилося на кредитній діяльності АТ КБ «ПриватБанк». Аналіз показав, що структура активів в АТ КБ «ПриватБанк» є певною мірою нетиповою для банківської системи України, якщо інші банки України в структурі активів мають найбільшу частку в банківському кредитному портфелі (до 80% всіх активів), то у ПриватБанку частка кредитного портфелю не була більшою ніж 20%, а найбільша частка – 58% відносяться до портфелю інвестиційних цінних паперів. Також аналіз кредитного портфелю банку показав, що найбільша частка належить фізичним особам (до 80%), де в основному переважають кредитні карткові продукти, тоді як інші 20% поділяються між малими та середніми підприємствами та юридичними особами. Аналіз також показав, що найбільший асортимент кредитних товарів пропонується корпоративному сегменту, і продукти для цього сегменту дешевші, ніж для фізичних осіб, що свідчить про те, що банк бачить найбільші перспективи у зростаючому сегменті МСП у майбутньому.

4 НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Кредитна діяльність банків пов'язана з отриманням найбільшого прибутку та появою найбільших втрат через несприятливі обставини. Держава та банки можуть використовувати інструменти кредитного регулювання не лише для впливу на свою прибутковість та ризики, а й на ділову діяльність суб'єктів господарювання, направляючи кредитні ресурси, перш за все, у такі сфери економіки, які найбільше потрібні для розвитку суспільства [27].

Основою стійкості та фінансової стабільності українських комерційних банків (враховуючи, що кредитні операції займають важливе місце в портфелі активів банку) є правильна організація процесу кредитування банків та розробка гнучкої та ефективної системи управління банківськими кредитними операціями. Тому потрібно правильно організувати банківську кредитну політику.

Кожна банківська установа визначає власну кредитну політику, враховуючи усю сукупність ризиків (як зовнішніх так і внутрішніх), які він несе, що позначаються на ефективності банківської діяльності, та враховуючи ставлення до ризиків керівників банку.

Оскільки основною метою банківської установи є отримання прибутку, а досить важливими в загальній діяльності банку є кредитні операції, то потрібно створити такі умови, щоб максимально залучити всіх суб'єктів господарювання та всіх верств населення до процесу кредитування. Однак кредитування є дуже ризикованим видом діяльності, через те, що існує ризик неповернення кредиту, що зі свого боку виключає можливість отримання банківського прибутку від операції. Отже, потрібно всі ризики враховувати [28].

Проаналізувавши кредитну діяльність АТ КБ «ПриватБанк» ми можемо виділити деякі недоліки, а саме:

- збільшення суми зважених класифікованих кредитів;

- недостатня диверсифікація кредитних вкладень;
- кредитна політика є занадто ризиковою;
- недостатня увага при оцінці платоспроможності позичальників на етапі надання кредитів;
- недостатнє забезпечення позик;
- ослаблена увага до цільового використання виданих кредитів та контролю позичальника за його діяльністю з причини своєчасного знаходження проблем та запобігання ймовірних втрат за кредитами;
- недостатня захищеність позик за допомогою власного капіталу.

Отже, виходячи з наведеної інформації, ми можемо визначити деякі напрямки, які в подальшому вдосконалять процес кредитування АТ КБ «ПриватБанк», а саме:

- запустити нові банківські продукти для фізичних осіб, орієнтуючись на найбільш вразливі верстви населення;
- випуск нових видів банківських продуктів, наприклад, револьверні кредити та контокорентне кредитування для юридичних осіб;
- створити кредитні програми (позики на стартовий капітал) для підприємців, які хочуть створити власний бізнес;
- шляхи підвищення заробітної плати та поліпшення соціального забезпечення для залучення професійних фахівців;
- заохотити потенційних клієнтів отримувати кредити в АТ КБ «ПриватБанк» шляхом введення диференціації процентних ставок для кожного окремого позичальника на основі результатів аналітичної роботи та до умов кредитної операції, визначеними в процесі структурування позики;
- збільшити склад фінансових коефіцієнтів, що застосовуються банківською установою для аналізу кредитоспроможності позичальників, щоб дозволяє отримати комплексну оцінку його діяльності та певною мірою усунути розбіжності, які можуть виникнути між фактичною та прогнозованою тенденцією в процесі індивідуального відтворення;
- перегляд поточних лімітів для надійних існуючих позичальників;

- при зборі проблемної заборгованості застосовувати індивідуальний підхід;
- поліпшити роботу з оцінки ділової репутації клієнтів;
- розробити мінімальний перелік документів, необхідних для оформлення кредиту, щоб скоротити час на його отримання;
- здійснювати моніторинг структури активів та пасивів за валютою для вжиття заходів у разі потреби;
- виділити та пояснити найважливіші аспекти кредитного договору;
- постійне залучення клієнтів шляхом проведення різноманітних презентацій та рекламних акцій;
- покращення системи управління, її гнучкості та динамічності, зберігаючи при цьому здатність зменшувати ризики за допомогою масштабних ресурсів;
- створення позитивного іміджу банку для клієнтів.

З огляду на поточні тенденції на українському грошово-кредитному ринку, перед впровадженням будь-якої інновації необхідно усвідомлювати невід’ємні ризики, тому в Додатку Г зазначимо всі напрямки вдосконалення процесу кредитування банку з урахуванням всіх можливих ризиків.

Таким чином, всі перераховані напрямки можуть позитивно позначитися на діяльність АТ КБ «ПриватБанк» та дозволять гідно конкурувати на українському ринку банківських послуг в складних економічних умовах, що позитивно позначиться також і на банківський сектор та на стан економіки в цілому.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження в дипломній роботі дають можливість зробити висновки, що в сучасних умовах здійснення кредитних операцій має важливе значення і є необхідною частиною української банківської діяльності.

В ході дослідження було визначено, що кредитна політика банку – це стратегія та тактика банківської установи щодо спрямування залучених фінансових засобів на кредитування клієнтів банку для отримання прибутку та задоволення клієнтів банку в отриманні коштів у тимчасове користування на основі принципів кредитування.

Також було визначено, що зовнішні та внутрішні фактори впливають на формування кредитної політики банку. До зовнішніх факторів належать політика НБУ, банківська конкуренція на ринку, загальна економічна та політична ситуація в країні, рівень доходів населення, інфляція та інше. Внутрішні фактори включають ринкову орієнтацію банку на клієнтів, цінову політику, кредитний та депозитний потенціал, кваліфікацію персоналу, ризик та прибутковість банку тощо.

Виявили, що основною метою кредитної політики банку є формування збалансованого та якісного підходу до управління ризиками на рівні кредитного портфеля банку.

Проаналізувавши сучасний стан банківського сектору України, можемо стверджувати, що він характеризується стабілізацією. Щорічно починають збільшуватися обсяги їх діяльності, зростання їх фінансової стійкості тощо. Головними банківськими лідерами кредитування підприємств є ПриватБанк, Ощадбанк, Укргазбанк, Укрексімбанк, та Райффайзен Банк Аваль.

Аналіз кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» показує, що з 2020 р. погіршення економічної ситуації в країні, спричинених пандемією, значним чином позначилося на кредитній діяльності. Аналіз кредитного портфеля банку підтверджує його низьку якість: більша частина кредитного портфеля складається

непрацюючих проблемних кредитів, що були видані до націоналізації, і їх частка все ще залишається високою, що негативно впливає на кредитний портфель банку. Вартість кредитного портфеля у структурі активів не перевищує 20%. Частка фізичних осіб у структурі активів перевищує більше 80%, пояснюється це тим, що банк з самого початку орієнтується на обслуговуванні фізичних осіб, а на корпоративний сегмент припадає лише близько 20%.

Аналіз також показує, що найбільший продуктивний портфель надається корпоративному сектору і продукти для цього сегменту коштують дешевше, ніж для фізичних осіб, тому це свідчить про те, що банк в майбутньому найбільші перспективи в нарощенні саме сегменту малого та середнього бізнесу.

Отже, щоб зробити кредитну діяльність банку стабільною та безперервною, необхідно насамперед вдосконалити організаційний, а також фінансово-економічний механізм української банківської системи, покращити бізнес-планування фінансово-операційної діяльності, а також збільшити обсяги банківського кредитування.

Отже, для ефективного розвитку банківської кредитної діяльності, потрібно:

- по-перше, покращити регулятивну базу, включаючи закони, що захищають права кредиторів;

- по-друге, банки повинні вдосконалити свої методи оцінки кредитоспроможності позичальників, щоб зменшити ризик дефолту, головним акцентом при наданні позики потрібно робити на кредитну історію, а також на аналіз доходності і, не менш важливе – забезпечення;

- по-третє – гарантувати дотримання принципів умов банківського кредитування та застосувати до української банківської системи досвід міжнародного кредитування;

- по-четверте – банки повинні встановити керівні принципи для розробки методологічних підходів до управління кредитним ризиком, особливо планувати довгостроковий розподіл кредитних інвестицій, що буде базуватися на виваженій кредитній політиці, що базується на загальних економічних умовах, а не на агресивному захопленні ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуцал І. С. Дієвість кредитного механізму в економіці України: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01. Київський національний економічний ун-т, 2004. 25 с.
2. Дзюблюк О.В. Банківські операції: підручник. За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. Вид-во ТНЕУ «Економічна думка». Тернопіль, 2009. 696 с.
3. Владичин У. В. Банківське кредитування. Київ: Атака, 2008. 648 с.
4. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль: навч. посібн. К.: Знання, 2008. 463 с.
5. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник. К. : Знання, 2008. 564 с.
6. Карбівничий І. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: автореф. дис. канд. економ. наук: 08.00.08. Суми: Українська академія банківської справи НБУ, 2011. 20 с.
7. Коцовська Р. Р., Павлишин О. П., Хміль Л. М. Банківські операції: навч. посібн. – К.: НБУ. Ун-т банк. справи, 2010. 456 с.
8. Новосельцева М. М. Формирование кредитной политики коммерческого банка: автореф. дис. канд. экон. наук : 08.00.10. М.: Академия бюджета и казначейств аМинистерства финансов РФ, 2010. 21 с.
9. Карбівничий І. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Суми, 2011. 216 с.
10. Банківська енциклопедія С. Г Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.
11. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 №2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 15.04.2021).

12. Доценко І. О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип. 12. ч. 1, 2017. С. 94-98.

13. Перейминов Т. А., Жолобецька М. Б. Алгоритм проведення економічних досліджень кредитних операцій банку. Криміналістика і судова експертиза. №61, 2016. С. 406-419

14. Дзюблюк О. В. Теоретико-методологічні засади формування кредитної політики комерційних банків в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. Випуск 16, 2011. С. 57-65.

15. Гудзь О. Є., Дем'яненко М. Я., Стецюк П. А. Оцінка кредитоспроможності агро формувань (теорія і практика): монографія. К.: ННЦІАЕ, 2008. 302 с.

16. Байрам У. Р. Проблема розробки кредитної політики банку. Схід. №1(51) січень, 2003. С.46-50.

17. Іванівська О. Р. Особливості формування кредитної політики банків України з довгострокового інвестування. Вісник НБУ. № 11, 2004. С. 59-61.

18. Костюк З. Р. Особливості формування кредитної політики банку. Науковий вісник НЛТУ України. Вип. 22.13, 2012. С. 198-203.

19. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.2021)

20. Рейтинг банків України 2021. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 14.05.2021)

21. Росола У. В., Щока Н. І., Ярмолюк М. С. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка. Вип. 1, 2018. С. 181-188.

22. Бугрім С. І., Круш П.П. Аналіз кредитного портфелю ПАТ КБ «ПриватБанк». Сучасні проблеми економіки і підприємництво. Випуск 19, 2017. С. 205-212 URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/88018> (дата звернення: 15.05.2021)

23. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 рік. URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2019.04.23FINAL1.pdf (дата звернення: 15.05.2021)

24. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2019 рік. URL: <https://static.privatbank.ua/files/R%D1%96chnij+zv%D1%96t+za+2019rg..pdf> (дата звернення: 15.05.2021)

25. Річна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк» за 2020 рік. URL: <https://static.privatbank.ua/files/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82+%D0%B7%D0%B0+2020+%D1%80.pdf> (дата звернення: 15.05.2021)

26.Офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк» URL: <https://privatbank.ua/> (дата звернення: 16.05.2021)

27. Волохов В. І. Оцінка ефективності кредитної діяльності банків. Фінанси України. № 4, 2003. С. 115-124.

28. Банківські операції: підручник, за ред. А. М. Мороз. К.: КНЕУ, друге видання, 2002. 476 с.